

ATATÜRK — EĞİTİM ve BİREYSEL AYRILIKLAR

Doç. Dr. Doğan ÇAĞLAR

Ulu önderimiz Atatürk dünyanın ve insanlığın yetiştirdiği çok yönlü dehaya sahip bir liderdir. Onun için UNESCO iki çekingen oy hariç onun doğumunun 100. Yılı olan 1981 Atatürk yılı olarak kabul etmiştir. Bu yıl dünyanın birçok ülkesi, onun anısına toplantılar düzenleyerek Atanın çeşitli yönlerini inceleyerek ve tartışmaktadır.

Bu yazıda, Atatürk'ün eğitime ilişkin görüşleri ve inançları ile bunun eğitimle nasıl gerçekleştirileceği hakkında bazı açıklamalar yapılacaktır.

Biyografisini —yaşam öyküsünü— okuduğum, tarafsız olarak incelemeye çalıştığım birçok devlet adamları arasında ulusların çok yönlü kalkınmasında en etkili aracın eğitim olduğuna içtenlikle inanan, savunan ve ciddi olarak ele alan tek ölünceye kadar onun artan bir şekilde eyleme dönüşmesini izleyen tek devlet adamıdır. O, eğitimin her insanın doğal hakkı olduğunu, herkesin eğitim hakkının verilmesinin toplumun geleceğinin garantisi olduğunu vurgulayarak belirtmiştir. Sık sık Türk milletinin yeni Atatürk'ler yetiştireceğini, bunun için eğitim denilen Sihirli aracın çok iyi şekilde kullanılması gereğini önemle açıklamıştır. Atatürk'ü inceledikçe sıradağların uzak-tan görüntüsü gibi, onun yüceliği daha yüceliyor, büyüklüğü daha heybetli oluyor. Eğer onun yüce dehasının eğitime, ilişkin ürünlerinden ve ışıklarından yararlanılmış olsaydı, onlar işe vuruk bir biçime getirilseydi Türkiye bugün Atatürk'ün inanarak zihninde tasarladığı Türkiye olacaktı. Şimdi, ulu önderin eğitime verdiği önemi, eğitimin nasıl olacağını ve eğitimden beklentilerini açıklayan birkaç büyük sözünü alarak açıklamaya çalışalım.

Atatürk 1922 yılında "Bugün eriştiğimiz nokta, hakiki kurtuluş noktası değildir. Kurtuluş için bilim gerekir,, teknik gerekir. Bilim ve teknik okulda kazanılır. Eğitim okul demektir. Okul, insanlığa saygısı, ulusa ve ülkeye sevgiyi ve istiklâlin şerefini öğreten kutsal bir yerdir. Okul adını saygıyla analım." diyor.

Ulu önder dünyayı yöneten büyükleri şaşırta n savaşı başa rısını kurtuluş noktası olarak göremiyor. Ulusun asıl kurtuluşunun eğitim aracılığı ile kazanılacağını belirtiyor. Eğitimin okulda verileceğini ve amacının öncelikle insanlığa saygı, ulusa ve ülkeye sevgi ve istiklâlin şerefini öğretmek olduğunu vurguluyor. Okulun kutsal bir yer olduğunu içtenlikle belirtiyor.

Atatürk bunu sadece söyleyen bir lider değildir. Onun yüceliği söylediği bütün sözleri davranış, tutum ve inanç olarak göstermesidir. Ulu önder ne söyledi ise ona inanmış, onu yapmıştır. Onun için her zaman birlikte savastığı kimseler önü, sonu ölümle noktalanacağını bildikleri yolda severek izlemişlerdir. Atatürk sözleri ile değil söylediklerini davranışları ile, işi ile göstererek bu yüceliğe kavuşmuştur. O yaşamı boyunca eğitim, öğretime, okul ve öğretmene söyledikleri ile bağdaşan, özel bir önem vererek, bu konuda yapması gerekenleri yerine getirmiştir.

Ulu önder Atatürk 1925 yılında "Eğitimdir ki, bir ulusu, hür, bağımsız, sanlı ve yüksek bir toplum halinde yaşatır; veya bir ulusu kölelik ve yoksulluğa terkeder". Ayrıca "Yeni Türkiye'nin kurulması eğitime dayanır. En önemli ve en şerefli görevimiz eğitim işleridir." diyor. Bu sözlerle O, eğitimi, bağımsız bir ulus olarak yaşamak isteyen her toplumu ayakta tutacak en kuvvetli ve tek dayanak olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Eğitime bu kadar inanan ve önem veren devlet adamı sayısı yalnız ülkemizde değil dünya yüzünde bile bir elin parmakları ile sayılacak kadar azdır. O, bu sihirli aracın Türkiye de etkili bir şekilde kullanılmasını başlatmış fakat beklenen sonuçları göremeden yaşamını yitirmiştir. Eğer onun eğitime olan inancı doğrultusunda bir yol izlenmiş olsaydı bugün Türkiye onun özlemine duyduğu bir ülke olarak dünyadaki yerini alacak ve gerçek Atatürk Türkiye'si olacaktı.

Ulu önder Atatürk'ün eğitim için çok açık olarak ortaya koyduğu en önemli ilkelerden biride **bütünlük** ilkesidir. Atatürk özellikle eğitimi toplumda elit bir zümrenin tekelinde kullanılan araç olarak değil, toplumu oluşturan her bireyin hakkı olarak görmüştür. Devletin, tüm halkı eğitmek için gerekli önlemleri almasını temel bir görev olarak vurgulamıştır. **Bunu** "Bizim izleyeceğimiz kültür politikasının temel amacı, önce mevcut bilgisizliği ortadan kaldırmaktır, bunun için, ülkede, kız-erkek, okuyup-yazma bilmeyen tek vatandaş bırakılmayacaktır." Sözleriyle açıklamıştır. Ayrıca Türk ulusu, bütün bireyleri ile, eğitim olanaklarından yararlanmalı, eğitim tabana indirilmeli, herkes eğitilmeli ve bilgisizlik, bütün yurt düzeyinde, kökünden yok edilmelidir." demiştir. Bu onun toplumu oluşturan her bireye eğitim verilmesi gerek ve gerçeğini 1920 lerde çok iyi bildiğini göstermektedir. Halbuki gelişmiş saydığımız büyük devletler bu gerçeği ancak 1950-1960 larda (Education for all) **herkes için eğitim** şeklinde açıklayabilmişlerdir.

Ulu önder toplumun bütünleşmesinde de en güçlü aracın eğitim olduğunu çok önce görmüş herkese eğitim verilmesini kaçınılmaz toplumsal bir gerçek olarak devlete en önemli bir görev olarak belirtmiştir.

Atamız, nasıl bir eğitim sorusunun cevabını da bugün bu ileri eğitim politikası izleyenlerden çok önce açıklamış ve üretme dönük bir eğitim verilmesi gereğini vurgulamıştır. Ulu önder bu konuda "Memleket evladı, her öğrenci, her öğrenim düzeyinde, ekonomik hayatta üretici, verimli, etkili ve başarılı olacak şekilde donatılmalıdır. Bunun için nazari değil, yaparak, yaşayarak öğrenmeye yer verilmelidir" der. Bu yol bu gün eğitimden en çok yararlanan ülkelerin izlediği yoldur.

Ulu önderimiz Atatürk'ün "bütünlük ilkesine" göre toplumu oluşturan her bireyin durumu ne olursa eğitim aracılığı ile üretici, verimli, başarılı ve bağımsız olması sağlanmalıdır. Bu nasıl gerçekleşebilir sorusunun cevabı eğitimcilerle bırakılmıştır. İnsanların ihtiyaçları gün geçtikçe çeşitlenmektedir. Bugün insanların yaptığı işlerin çeşidi 24.000 den fazladır. Toplumu oluşturan her insanın bu işlerden birçoğunu çok iyi yapabileceği bilinen bir gerçektir. 1900 yılının başlangıcında Dr. Ovin Decroly dünyada hiç bir varlığın tortusu olmadığını,

insanlar arasında işe yaramaz bir kimsenin asla olamayacağı-
nı dünyaya haykırması ve işe yaramaz olarak kendi kaderle-
rine terkedilmiş geri zekalı çocukları, insanın gizil güçlerini iş-
levsel hale getiren en güçlü araç olan eğitime alarak onla-
rında birçok işleri normal ve üstün yeteneklilerden daha iyi
yapabildiklerini işe vuruk olarak kanıtlamıştır.

Toplumda her insan bir değerdir. Biri şu yönde çok başa-
rılı ilken, diğeri başka bir yönde çok başarılı olabilir. Tanrı
insanları birbirinden farklı yeteneklerle donatmıştır. Her insa-
nın başarılı olacağı iş ve mesleklerin sayısı başarılı olamaya-
cağı işe ve mesleklerin sayısı başarılı olamayacağı iş ve mes-
leklerden fazla olduğu söylenebilir.

“Herkes eğitim verilmeli” ilkesini içtenlikle kabul eder-
sek o zaman eğitimin karşımıza gerçek bir bilim olduğu gerçe-
ği çıkıyor. Bu bilim dalı diyor ki “senin konun insandır.” Her
insanın yapabileceği, toplumda üretici olabileceği, topluma
katkıda bulunabileceği birçok bilgi ve beceri alanları vardır.
Senin öncelikle yön ve şekil vereceğin insanın beden, zihin, sos-
yal, duygusal güçlerini, ilgilerini, neleri, ne düzeyde yapabile-
ceğini ve en çok ilgili, başarılı olacağı iş ve meslek dalını,
en doğru şekilde teşhis etmelisin. Sonra o insanı başarılı ola-
cağı yönde sahip olduğu gizli güçler düzeyinde eğitime tabi
tutmalısın. Eğitim her insandaki gizil gücü en üst düzeyde iş-
levsel hale getirme bilim ve sanattır.

BİREYSEL AYRILIKLAR

Doğanın, herkes tarafından büyük bir çaba harcamadan
görülebilecek kadar en açık gerçeği insanlar arasındaki var
olan bireysel ayrılıklardır. Bu dünya kurulduğu günden be-
ri vardır ve sonuna kadar doğanın değişmez bir kuralı ola-
rak sürüp gidecektir. Bireysel ayrılıklar insan yaşamında ka-
çınılmaz olan iş bölümünde, bir denge unsurudur.

Bugün dünyada yaşayan 6 milyar insan arasında birbiri-
nin tıpa tıp aynı olan iki insan bulmak mümkün değildir. Her
insanın vücut, yüz ve kafa yapısı, yapabileceği ve yapamaya-
cağı şeyler, ilgileri, duygu ve düşünceleri, etkinlikte bulunma

tarzları birbirinden büyük ayrılıklar gösterirler. Öğretmen olan herkesin bilmesi ve her zaman hatırında tutması gereken gerçek dünyada birbirinin tıpa tıpa aynı olan iki insan bulmak şöyle dursun aynı parmak izine sahip başka bir kimse bulma olanağı yoktur.

Bazı çocuklar birbirleri ile çok iyi arkadaş olabilir hatta birçok şeyleri birlikte yapabilirler. Fakat bu onların ilgilerinin aynı olduğunu göstermez. Bir sınıfta ki çocuklar aynı etkinliği yaparlar ama bu onların aynı şeylerden hoşlandıklarını ve aynı düzeyde yetenekli olduğunu kanıtlamaz.

Bireysel ayrılıklar genellikle psikologlar ve uzman eğitimciler tarafından çok iyi bilinen ve görülen bir gerçektir. Bu yeterli değildir. Bireysel ayrılıkların yöneticiler ve sınıf öğretmenleri tarafından da yeterli bir düzeyde bilinmesi gerekir. Çünkü özellikle öğretmenler öğrencilerinin kuvvetli ve zayıf yönlerini tanıma, onların uygun şekilde yön alması ve gelişmesine yardım edecek en önemli kimselerdir. Bu nedenle öğretmenlere, öncelikle, öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıkları tanıma ve öğretimde bu gerçeği nasıl uygulayacağı, yansıtaacağı bilgi ve becerisi kazandırılmalıdır.

Ortak temel gereksinimler yönünden bireysel ayrılıklar konusunda kısa bir açıklama yapmak bazı önemli anlaşma kusurlarını önleyecektir. Çünkü insanlar arasında ortak temel gereksinimler açısından bir fark yoktur ve düşünülmemelidir. Her insanın temel gereksinmesi yeterli biçimde ve düzeyde doyurulmalıdır. Bu, her alanda gelişmenin temel koşuludur. gereksinimleri yeterli şekilde ve düzeyde doyurulmayan bir insanın bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal gelişmesi sağlanamaz. Bu temel gereksinimleri kısaca üç grupta toplamak mümkündür.

1. Bedensel veya biyolojik temel gereksinimler. Örneğin : Yemek, içmek, nefes almak, giyinmek, korunmak, sex, etkin olmak, boşalmak gibi.
2. Psikolojik temel gereksinimler. Örneğin : Sevmek, sevilmek, kabul edilmek, öğrenmek, başarılı olmak, kendine saygı duyulması, psikolojik güvenlik duymak gibi.

3. Sosyal temel gereksinmeler. Örneğin: Arkadaşlık kurmak, kabul edilmek, bir gruba ait olmak, bir statü ve role sahip olmak, sosyal güvenlik ve bağımsızlık gibi.

Her bireyin, durumuna bakılmaksızın yukarıda belirlenen temel gereksinmeleri eğitim aracılığı ile doyurulmalıdır. Bu hususta bireysel ayrılıklar söz konusu değildir.

Bireysel ayrılıklar yeni ele alınmış bir konu değildir. Yüzerce yıl önce düşünürler bireysel ayrılıklar konusunda birçok önemli fikirler ortaya atmışlardır. Yunan düşünürlerinden Aristotle ve Platon bireysel ayrılıkların bilinen bir gerçek olduğunu ve eğitimin bireysel ayrılıklara uydurulması gerektiğini ısrarla ileri sürmüşlerdir. Socrates ise insanlar arasında birçok yönlerden ayrılıklar olduğunu ve bu ayrılıkların yapılan iş ve mesleklerde açıkça görüldüğünü anlatmıştır. Bireysel ayrılıklar yanında bireyin kendi içinde ve yetenekleri arasında da farklılıklar olduğu tartışılmış ve kabul edilmiştir.

Bugün bireyin sahip olduğu yetenekler arasındaki farklılık en az bireysel ayrılıklar kadar büyüktür gerçeği kabul edilmektedir.

Özet ve sonuç olarak söylemek gerekirse hiçbir gerçekte insanlar arasında bireysel farklılıklardan daha açık değildir, denebilir. Yazımızın bundan sonraki kısmını bu kadar belirgin olarak ortaya çıkmış bireysel ayrılıklar gerçeğinden eğitim ve öğretimde nasıl yararlanabiliriz sorusunun cevaplandırılmasına ayırmak yararlı olacaktır.

Öğrenciler Arasında Mevcut Bireysel Ayrılıkları Nasıl Teşhis Edebiliriz?

Fazla öğretim yaşantısına sahip olmayan bu konuda yeterli bilgiye sahip her öğretmen sınıfına girdiği zaman takvim yaşları yaklaşık aynı olan öğrencilerine baktığı her açıdan ve yönden birbirinden farklı olduğunu kısa zamanda görecektir. Çünkü, bu, doğal bir durumdur. Öğretmenlerin ilk ve en önemli görevi öğrencilerini tanımasıdır. Onların üstün ve zayıf yönlerini, ilgilerini, gereksinmelerini, özel ve genel yeteneklerini tanımak için çalışmaktır. Diğer bir deyimle öğrenciler

arasında mevcut olan bireysel ayrılıkları teşhis etmek, onların yetenekleri yönünde ve düzeyinde gelişmeleri için gerekli uygun yardımlar yapmaktır. Öğrenciler arasında mevcut bireysel ayrılıklar ve bireyin kendi yetenekleri arasındaki farklar ne kadar erken ve doğru teşhis edilirse öğrenciler o oranda eğitim ve öğretimden yararlanabilirler. Eğitim ve öğretim öğretmen ve öğrenciler için anlamlı ve zevkli bir etkinlik olur. Aksi her ikisini de mutsuz bir yaşam içine atar.

Bu konuda başarılı olabilmek için bilimsel yöntemler izlenerek öncelikle öğrencilerin önemli bazı yönlerinin derinliğine ve ayrıntılı olarak tanınması gerekir. Öğrencilerin bilgi edinilmesi gereken yönleri 5 alanda toplamak mümkündür.

1. Zeka düzeyi ve gelişimi,
2. Sosyal gelişim düzeyi,
3. Bedensel gelişim düzeyi,
4. Duygusal gelişim düzeyi,
5. Kişilik özellikleri,
6. İlgileri,
7. Başarı düzeyi,

1. Zekâ Düzeyi ve Gelişimin Tanınması :

Zekâ düzeyinin tanınması öğrenci süreci için en önemli bir alandır. Bu nedenle burada kısaca zekânın son bir tanımını yapmak uygun olacaktır. Zekâ, bireyin sahip olduğu beden, zihin, sosyal yetenek ve fonksiyonlarının bütünleşerek oluşturduğu çok yönlü bir beyin, öğrenme, uyum ve yeni bir şey gücü olarak tanımlanabilir. (Çağlar, 1979, s. 8.) Zekâyı çok yönlü bir öğrenme, uyma ve yaratma gücü olarak nitelendirenler çoktur. Ancak bugüne kadar zekânın ne olduğunu açıklamak için çaba gösterenler arasında tam bir fikirbirliği sağlanamamıştır. Bilinen bir şey varsa o da zekânın çok karmaşık bir güç olduğudur.

Zekâyı iki ana bölümde incelemek mümkündür. Bunlar,

1. Sözel (verbal) zekâ,

2. Günlük Yaşamda etkili (effective) zekâ.

1. Sözel zekâ, okuma, yazma, soyut matematik kavramları anlama ve yapma, konuşma ve fen yetkisini (ability) içerir.
2. Günlük yaşamda etkili zekâ ise adali beceriler, yaratıcı ifadeler, pratik işler ve oyun oynama yetkisini içerir.

Bu gün okulların çoğu zekânın sözel bölümü ve fonksiyonların gelişimine ağırlık vermekte ve günlük yaşamda etkili olan bölümü ile gereğinden az ilgilenmektedir. Halbuki günlük yaşamda etkili bölüm sözel bölümden daha çok önem verilerek işlenmesi gerekir.

Burada bir bireyler hakkında daha çok çeşitli ve sağlam bilgileri nasıl toplayabiliriz sorusuna cevap vermeye çalışalım. Bu bilgiler toplanırken aşağıdaki hususlara uyulması uygun olacaktır.

1. Bireyler hakkında toplayabileceğimiz kadar bilgi kazanmak için mümkün olduğu kadar çok şetili teknikler ölçekler ve yöntemler kullanılmalıdır.
2. Aynı ölçek, yöntem ve tekniklerle bilgi toplama çalışmalarını öğrencilerin gelişimlerini izleyebilecek şekilde uygun aralıklarla tekrarlanmalıdır. Bu incelemeler en geç yılda bir defa yapılarak bilgi toplamada süreklilik sağlanmalıdır.
3. Çocuk hakkında bilgi toplama araç, teknik, ölçek ve yöntemlerinin büyük çoğunluğu uzmanlar tarafından uygulanmalı ve yorumlanmalıdır. Bunlardan bir kısmı öğretmenler tarafından yapılabilir. Ancak çocuğu inceleme tekniklerinden bazılarının özel bilgi ve beceri gerektirdiği hatırdan çıkarılmamalıdır.
4. Bilgi toplama bir bütünlük içinde yapılmalıdır. Zekânın bir parçası veya özelliği hakkında bilgi toplayarak bütün hakkında bir yargıya varılmamalıdır. Zekânın tüm yönleri ve öğeleri hakkında bilgi toplanmasına özel bir önem verilmelidir.

5. Bilgi toplama yalnız hazır zamanı değil gelişim geçmişinide ortaya çıkaracak şekilde yapılmalıdır.
6. İnceleme çocuğun yeterli ve yetersiz yönlerini ortaya çıkaracak şekilde yapılmalıdır.
7. Toplanan bilgilerle çocuğun yeterli ve yetersizliği konusunda kesin kararlar almadan çok değişikliğe açık esnek kararlara varılmalıdır. Çünkü bugün zekânın ölçülmesi için geliştirilmiş bulunan ölçeklerle yukarıda açıkladığımız üzere zekânın sözel bölümüne ilişkin bilgi toplanabilmektedir. Zekânın daha önemli günlük pratik yaşamda etkili bölümü hakkında yeterli bilgi alınamamaktadır.

Bu hususlara uyularak öğrenciler hakkında bilgi toplama da kullanılan birçok test ve teknikler vardır. Bunlar hakkında kısa bazı açıklamalar yapmak yararlı olacaktır.

Testler ve Teknikler

Öğrencilerin genel yetenek, özel yetenek, sosyal ve bensemel gelişim düzeylerini ve ilgilerini saptamak üzere birçok testler ve teknikler geliştirilmiştir. Gelişmiş ülkelerde bu testlerin milli ve mahalli normları vardır. Ancak bunlardan bazıları her kültürden öğrencilere uygulanabilen kültürel serbestliği olan testlerdir. Mahalli ve milli normları olmayan testlerin bir başka ülkede uygulanması sakıncalı olmayabilir. Ancak uygulama sonuçlarının o ülkede geliştirilmiş normlara göre yorumlanması sakıncalıdır. Bu kısa bir açıklamadan sonra bu test ve teknikleri aşağıdaki şekilde görebiliriz.

1. **Genel yetenek grup testleri :** Bu testler genellikle okul çalışmaları için gerekli olan yetenekleri ölçmek üzere geliştirilmiş testlerdir. Bunları kısa bir sürede sayıca kalabalık gruplara uygulamak mümkündür. Alınan sonuçlar çocukların genel yetenekleri hakkında bir karara varılmasında oldukça yetersizdir. Bireysel incelemeler için bir eleme olarak yararlanılabilir.
2. **Bireysel genel yetenek testleri :** Bu testlerle bireyin genel yeteneği hakkında daha sağlam bilgiler alınabilir.

Çünkü test görevleri yapılırken uygulayıcı deneği gözler, ve çeşitli davranışları hakkında bilgi edinmek olanagını bulur. Ancak bu testin konuda uzman kimse-ler tarafından uygulanması ve yorumlanması gerekir. Bireysel testlerin birçok türleri vardır.

3. Özel yetenek testleri öğrencilerin özel yeteneklerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. Sözel ve yapay (iş) olmak üzere türleri vardır.
4. Yapay (performance) testleri. Bunlar genellikle zekânın pratik ve mekanik yönünü ölçmek üzere geliştirilmiş testlerdir.
5. İlgi testleri ve envanterleri. Bunlar öğrencilerin ilgilerini saptamak üzere geliştirilmiştir.
6. Psiko —devimsel yetenek testleri. Öğrencilerin devimsel gelişim düzeylerini saptamak üzere geliştirilmiştir. Bunlar genellikle kültürel serbestliği olan testlerdir ve her kültürden öğrencilere uygulanabilir. Öğretmenler uygulayabilirler.
7. Sosyal olgunluk testleri. Bunlar çocukların sosyal gelişim düzeylerini saptamak üzere geliştirilmiş kültürel serbestliği olan testlerdir. Öğretmenler tarafından uygulanıp sonuçlandırılabilir.
8. Başarı testleri. Bu testler öğrencilerin genel ve özel konularda başarılarını ve gelişimlerini saptamak üzere hazırlanan ve geliştirilen testlerdir.
9. Kişilik testleri ve envanterleri. Öğrencilerin kişilik özellikleri ve uyum sorunlarını saptamak üzere geliştirilmiş araçlardır. Özel uzmanlık konusudur. Bu testler, konusunda özel bilgi ve becerisi olan kişiler tarafından uygulanması ve sonuçlandırılması gerekir.
10. Teşhis testleri. Öğrencilerin özellikle konuşma, okuma, yazma, aritmetik vb. öğrenme zorluklarını sapta-

mak üzere getirilmiş testlerdir. Konuda temel bilgi ve beceri kazanmış kimseler tarafından uygulanabilir.

Testler,

- a. Geniş bir örnek grubu temsil etmelidir.
- b. Bilgi toplamak üzere uygulandığı konu için geçerli, güvenilir ve sağlam olmalıdır.
- c. Standard şartlar altında uygulanmalıdır.

B. Diğer Teknikler :

1. **Gözlem.** Bilimsel olarak bilgi toplama tekniklerinin hem en ilkeli hem de en moderndir. İlkelerine uyularak yapıldığı zaman öğrencilerin birçok özellikleri hakkında bilgi toplamak mümkündür. Öğretmenler konuda bilgi sahibi olarak gözlem yapabilirler.
2. **Vaka İncelemesi.** Gerekli görüldüğü zaman çocuk hakkında aşağıdaki hususlarda derinliğine ve genişliğine bilgi toplandığı takdirde çocuğun gelişim profilini ortaya çıkarmak mümkündür. Vaka incelenmesinde çocuğun
 - a. Kişisel durumu
 - b. Okul devami, başarısı ve başarısızlığı
 - c. Doğum öncesi, doğum sonrası adım adım gelişim geçmişi ve durumu
 - d. Sağlık geçmişi ve durumu
 - e. Aile durumu ve yakın çevresi hakkında bilgi toplar.
3. **Biyografi :** Çocuğun kendi gözünden ve kaleminden bildiği kadarı ile yaşam öyküsü, onu mutlu ve mutsuz eden olaylar, ilgileri, beklentileri ve kendisi hakkında düşüncelerini saptamak amacı ile başvurulan bir tekniktir. Öğrencileri ile iyi, içten ilişki içinde bulunan öğretmenler tarafından uygulanabilen bir tekniktir.

4. **Anket** : Fazla güvenilir bir teknik olmamakla beraber iyi ilişkiler kurulduğunda öğrencilerden sağlam bilgiler alınabilir.
5. **Kendileri hakkında öğrencilerden bilgi alma** : Teknik, doğru cevaplar alınacak ortam yaratıldığında öğrencilerden güvenilir bilgi almada iyi bir araçtır. Çünkü çocuk kendisini en iyi bilen insandır.
6. **Sosyometrik teknik** : Öğrencilerin grup içinde yerini ve durumunu saptamak üzere kullanılan bir tekniktir. İlkelerine göre uygulandığında her öğrencinin çeşitli durum ve etkinliklerde yerini, güvenilir bir şekilde saptamak mümkün olabilir. Öğretmenler tarafından gerektiği zaman uygulanabilir ve yorumlanabilir.
7. **Projektif teknikler** : Bunlar öğrencilerin psikolojik ve kişilik sorunlarını dolaylı yollarla yansıtmak için geliştirilmiş tekniklerdir. Özel bilgi ve uzmanlaşma gerektirir. Gerektiğinde bu konuda uzmanlardan yardım sağlanarak bilgi toplamak uygun olur.
8. **Toplu dosya** : Öğrenciler hakkında okula başladığından itibaren onunla ilgili tüm bilgileri içeren bir toplu dosya tutulmalıdır. Bu dosyalara sistemli olarak işlenen bilgiler incelenerek çocuğun gelişim profilini saptamak mümkündür. Çünkü çocuk hakkında gelmiş geçmiş tüm bilgiler özet olarak bu dosyada yer almıştır. Tabii bu dosya titizlikle hazırlanıp tutulmuşsa. Yoksa öğrenci hakkında bilgi toplarken büyük bir kaynaktan yoksun oluruz.

Bu testler ve teknikler uygun şekilde, önce açıklanan ilkelere uyularak uygulandığında öğrenciler hakkında oldukça yeterli düzeyde bilgi toplanabilir.

Toplanan bilgilere baktığımız nicelik ve nitelik açısından incelediğimiz zaman öğrencilerin yeteneklerinin, başarılarının, ilgilerinin ve gereksinmelerinin birbirinkinden büyük farklılıklar gösterdiğini görürüz. Buna ek olarak bir öğrencinin çeşitli ders konularında başarı ve yetenek alanlarındaki yetenek düzeylerinin de büyük ayrılıklar içinde bulunduğunu saptayabiliriz. Bir öğrencinin yalnız arkadaşlarından farklı olmadığını,

kendi yeteneklerinde birbirinden çok farklı olduğunu görüp anlayabiliriz. Bir konuda başarısız olan bir öğrencinin başka bir konuda başarılı ve diğer bir konuda çok üstün olduğunu görebiliriz.

Sonuç olarak vurgulayarak belirtelim ki birden fazla öğrenci ile öğretim yapan öğretmenin eğitim ve öğretimde bireysel ayrılıkları tanınması ve dikkate amlası kaçınılmaz bir zorunluluktur. Buna ek olarak her öğrencinin yetenekleri arasında güçlü ve zayıf olduğu yetenekleri saptayıp öğretimi buna uygun şekilde planlamalı ve her öğrenciyi en kuvvetli olduğu yönünde geliştirmeye çalışmalıdır.

Bundan sonra ilk akla gelen soru doğal olarak bireysel ayrılıklar açısından öğrencilere etkili bir öğretim yapabilmek içine yapılmalıdır?

Bireysel ayrılıkları dikkate alarak yapılacak öğretim için birçok çalışmalar ve incelemeler yapılmıştır ve yapılmaktadır. Aynı zamanda çeşitli öğretim uygulamaları yapılmaktadır.

Bu öğretim uygulamalarının hepsinin temelinde öğrencilerin gruplandırılması yatmaktadır. Çünkü, her öğrencinin bireysel gereksinimini bir sınıfta doyuracak şekilde düzenlenmiş ne bir sınıf, ne de bunu başaracak şekilde yetişmiş bir öğretmen vardır. Ancak sınıftaki öğrencilerin gruplandırılması suretile her öğrencinin bireysel gereksinmesi kısmen olsun karşılanabilir.

Öğrencilerin gruplandırılması hakkında birçok sorular vardır. Bu soruların önemli olan ikisi şudur :

1. Öğrencileri gruplandırmak için **kriter** olarak ne kullanılmalıdır.
2. Hangi kriter en önemlisidir?

Öğrencilerin gruplandırılmasını isteyen eğitimciler arasında öğrencilerin gruplandırılmasında izlenecek yöntem ve hangi tür gruplanmanın en iyi bir gruplama olduğu konusunda anlaşma olmamıştır. Fakat gruplama türleri ve **kriterleri** saptanmıştır. Bunlar kısaca şunlardır.

1. Zekâ yaşları dayanak alınarak yapılan yetenek gruplaması,

2. Başarı düzeyleri dayanak alınarak yapılan ders başarı gruplaması,
3. Takvim yaşları dayanak alınarak yapılan yaş gruplaması,
4. Bedeni gelişim dayanak alınarak yapılan organizmatik (organismic) yaş gruplaması.

1. Zekâ Yaşlarına Göre Yetenek Grupları.

Yetenek gruplamasında güvenilir ve geçer zekâ ölçeklerine göre yaklaşık olarak aynı zeka yaşlarında bulunan öğrenciler bir sınıfta öğretime alınırlar. Bu çocukların genel zekâ düzeyleri aynı seviyede kabul edilir. Bu gruplamada her çocuğun sınıftaki diğer arkadaşları düzeyinde öğrenebileceği kabul edilir. Diğer bir deyimle sınıftaki çocukların okuma, yazma, aritmetik, fen, sanat vb. alanlarda öğrenme yeteneklerinin aynı düzeyde olduğu varsayılmıştır. Eğer gerçekten durum öyle olsaydı, hiçbir sorun olmayacaktı. Gerçekte, daha öncede açıklandığı gibi zekâ yaşları aynı olan çocukların hiçbirinin okuma, yazma, aritmetik, fen, vb. alanlardaki yetenekleri aynı değildir. Yetenek gruplaması her alanda eşit düzeyde öğrenmeye hazır öğrencilerden oluşan bir grup ve öğretim ortamı yaratamaz. Çünkü, genel zekâ yaşlarına ve düzeylerine göre homojen olan bir grupta genel zekâyı oluşturan yeteneklerde büyük farklılıklar vardır. Hatta bireylerin kendi yetenekleri arasındaki farklılık bireyler arasındaki ayrılıklardan daha çok bilinen bir gerçektir. Onun için yetenek gruplamasının bir açıdan homojen olduğunu fakat zekânın diğer öğeleri açısından heterojen bir grup oluşturacağını bilmesi gerekir. Bu sakıncalarına rağmen bazı yerlerde bu tür gruplama yapılmaktadır.

2. Başarı Düzeylerine Göre Gruplama :

Bu tür gruplama öğrencilerin bütün derslerdeki genel başarı düzeyleri dayanak alınarak yapılır. Yetenek gruplamasında olduğu gibi öğrencilerin sosyal olgunluk ve bedensel gelişim düzeyleri dikkate alınmaz. Bu gruplama da da yetenek gruplamasında açıklanan sakıncalar ortaya çıkabilir.

3. Takvim Yaşlarına Göre Gruplama

Bu grupta yaklaşıklık olarak 5-6 aylık yaş farklılıkları olan öğrenciler aynı sınıfta toplanırlar. Genel zekâ yaşları, zekâ bölümleri ve genel başarı düzeyleri dikkate alınmaz. Ancak öğrencilerin bedensel, sosyal, duygusal olgunluk ve gelişim düzeyleri dikkate alınır. Bugün batı ülkelerinde en çok başvurulan bir gruplamadır diyebiliriz. Fazla çaba gerektirmediği gibi en az sakıncaları olan ve eğitim öğretimde en az sorun çıkarılan bir gruplama olduğu söylenebilir.

4 Bedensel Gelişime Göre Organizmatik Yaş Gruplaması :

Öğrencilerin beden gelişimleri ve güçleri ölçülüp saptanarak yapılan bir gruplamadır. Çok kompleks bir gruplama olduğu için yaygın olarak uygulamaya konulamamaktadır. Bu gruplama da öğrencilerin zeka yaşı ve takvim yaşı yanında okuma seviyesi, boy uzunluğu ve ağırlığı, yakalama gücü, dişlerin, kemiklerin, kol ve bacakların gelişimi de dikkate alınır. Bunların ölçülmesi ve güvenilir olarak saptanması çok yönlü uzmanlık çalışmasını gerektirir. Bunun sonunda diğer gruplamalardaki sakıncaları da ortadan kaldırılamaz. Çok karışık bir gruplama olduğu halde pratik kullanma değeri yoktur denilebilir. Bu nedenle eğitim öğretime uygulanması deneysel düzeyde sınırlı kalmıştır.

Bu açıklamalardan sonra öğrencilerin eğitim ve öğretim amacı ile gruplandırılmasında en iyi gruplama olarak bunlardan birini gösteremeyiz. Fakat bu gruplamaların iyi, işe vuruk ve pratik uygulama değeri olan yönlerini alarak bunların karışımı bir gruplama yapmanın en etkili bir öğretim yolu olduğunu söyleyebiliriz. Bu açıklamalar ışığında bireysel ayrılıkları dikkate alan etkili bir öğretim için aşağıdaki hususları gerçekleştirecek bir uygulama yapılmasının yararlı olacağı söylenebilir.

Bu hususlar unlardır :

1. Öğrencileri takvim yaşlarına göre sınıflara ayırmak. Takvim yaşı genellikle zeka, sosyal olgunluk, bedensel, duygusal gelişim gibi birçok alanda homojenliği kısmen sağlayabilir.

2. Bir sınıftaki öğrenci sayısını mümkün olduğu kadar azaltmak. Normal olarak bir sınıfa 25-30 öğrenciden fazlasını almamak ve bireysel ayrılıkların farklılığı oranında öğrenci sayısı azaltmak.

3. Öğrencilere okuma, yazma, aritmetik, fen vb. gibi her ders konusunda çeşitli objektif testler vererek başarı düzeylerini objektif olarak saptamak.

4. Bir sınıftaki öğrencileri objektif olarak saptanmış derslerdeki başarı seviyelerine göre gruplamak. Bu her dersi her öğrenci için anlamlı kılacak ve başarılı olmasını sağlayacaktır.

5. Müfredat programını ve gruplandırmaları mümkün olduğu kadar değişikliğe açık veya esnek tutmak. Bu her öğrencinin öğrenme gereksinimini yeteneği düzeyinde doyurmasını ve kendini kabul ettireceği bir grupta bulunmasını sağlayacaktır.

6. Öğrencilere sunulacak öğrenim olanaklarını ve araçlarını onların yararlanacağı biçim ve düzeyde hazırlamak. Bu öğrencilerin öğrenmesini teşvik edecek ve onların kendilerine güvenleri artıracak ve öğretmenle beraber olmalarını sağlayacaktır.

7. Her konuda başarılı, her öğrenciye, o konuda yapabileceği ve başarabileceği çok güç, yeni ve çeşitli görevler vermek. Ağır öğrenenlere daha az ve kolay görevler vererek öğretimden doyunluk kazanmalarını sağlamak.

8. Öğretimi sınıfı oluşturan öğrencilerin bireysel ayrılıklarına uydurmak.

9. Öğrencilere bilgi kazanmak için yalnız olarak nasıl çalışacağını öğretmek.

10. Her öğrenciye grup içinde diğerleri ile nasıl çalışıp bilgi alacağını, bilgilerini birbirleri ile nasıl paylaşacağını ve karşılıklı yardımlaşmayı yaşantılarına girecek biçimde olanaklar sağlayarak öğretmek.

Bunlar başarı ile uygulamaya dönüştüğü takdirde her öğrenci mutlu bir öğrencilik yaşamı içinde yetenekleri düzeyinde

gelişme olanağı bulacaktır. Ulu önder Atatürk'ün "Herkes'e Eğitim" ilkesi herkesin yetenekleri düzeyinde eğitimden yararlanması şeklinde uygulamaya dönüşecektir.

Yararlanılan Kaynaklar :

1. ALMY, Millic Ways of Studying Children Buroeu of Publication Teachers College, Columbia Üniversitesi. New York, 1966.
2. BRUNER, Jerome S. The Process of Education Vintage Books, A Division of Random House, New York, 1960
3. CRONBACH, Lee J. Educational Psychology. Harcourt, Bruce and World Inc. New York. 1964
4. Çağlar, Doğan. Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları Ankara, 1979.
5. Çağlar, Doğan. Özel Eğitimde Eğitilebilir Geri Zekalı Çocukların Teşhis Sorunları. Doçentlik Tezi. Ankara, 1979.
6. HIGHET, Gilbert. The Art of Teaching. Alfred A. Knopf Inc, and Randome House Inc. New York, 1950
7. ROUGH, Jack and Dohert D. Haan. Identifying Children with Special Needs. S.R.A. Inc. Chincago, 1965
8. SYMONDS, Percial M. What Education Has Te Learn From Psychology. Teachers College Columbia Üniversitesi New York, 1964.